

Ťažba nerastov: prínos alebo **hrozba**?

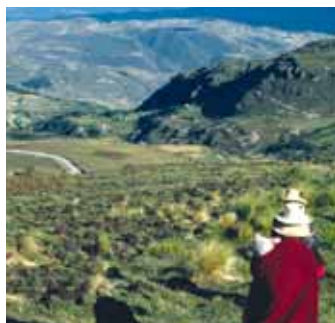
Vplyv ťažobného priemyslu na rodové otázky

Ženy sa na celosvetovom počte chudobných ľudí podieľajú až 70-timi percentami, žiadne špeciálne opatrenia im však nezabezpečujú podiel na zisku z ťažobného priemyslu – či už ide o ťažbu ropy, zemného plynu alebo o baníctvo.

Dievča z kmeňa Machiguenga v peruánskej Timpíi. Jej komunita je priamo zasiahnutá plynovodom Camisea.

© antoine bonsorte, amazon watch

Rodina blízko bane na zlato Yanacocha v Peru. © sjoerd panhuysen

Quarabork, obec v Azerbajdžane v blízkosti ropovodu Baku-Ceyhan.

© willemijn nagel

Ľudia z peruánskej domorodej komunity Shivankoreni, ktorú postihla realizácia plynovodu Camisea.

© aaron goldzimer, environmental defense

Ženy sú v skutočnosti najviac vystavené hrozbe negatívnych vplyvov tohto typu projektov, pretože už tradične majú na starosti výkon činností spojených s prírodnými zdrojmi, ktoré môžu byť ohrozené. Rozhodovacie procesy o veľkých rozvojových projektoch alebo o manažmente prírodných zdrojov napriek tomu so zapojením žien často nepočítajú a ženy nemajú podiel ani na výsledkoch a prínosoch takéhoto rozvoja.

Väčšina žien je zapojená do neformálnych, neplatených ekonomických aktivít ako poľnohospodárstvo pre vlastnú spotrebu, nosenie vody a zber dreva na kúrenie. Diskriminácia žien a podceňovanie ich neplatenej práce sú zvlášť akútne v spoločnostiach, v ktorých sú muži ovládané činnosti ako baníctvo stredobodom ekonomických rozvojových schém.

Aj keď sa ženy zamestnávajú ako riadne platené pracovné sily, spravidla odpracujú viac pracovných hodín a za nižšie platy ako muži v podobných pozíciách. Závažné rodové rozdiely sa prejavujú na manažérskych pozíciách v súkromnom sektore a v štátnej správe, no a obzvlášť vypuklé je to práve v súvislosti s ťažobným priemyslom.

príklady

Aj keď vplyvy projektov ťažobného priemyslu väčšinou vážne postihujú celé komunity, baníctvo a ťažba ropy majú spravidla ešte nepomerne horšie dopady na životy žien.

Medzi dobre zdokumentované rodové aspekty problémov ťažobného priemyslu patrí:

- Vylúčenie alebo marginalizácia žien na rokovaníach s ťažobnými spoločnosťami o návrhu a podobe projektov, podieloch na zisku z ťažby a kompenzačných systémoch.
- Obmedzený prístup k benefítom rozvoja baníctva a ťažobného priemyslu, hlavne pokiaľ ide o peniaze a pracovné miesta, najčastejšie vedie k zvyšovaniu ekonomickej závislosti na mužoch (ktorí sú v týchto projektoch príjemcami pracovných miest a výplat). Toto vedie k marginalizácii tradičných ženských rolí a úloh. V Indonézii napríklad veľkoplošné priemyselné baníctvo viedlo k tomu, že ženy prišli o svoje tradičné zamestnania pri získavaní zlata z nevyužitej hlušiny, pričom vyčerpanie zdrojov nerastných surovín a znečistenie krajiny a vody viedli k zhoršeniu podmienok pre ich uplatnenie v tradičných produktívnych rolách v miestnych komunitách.¹
- Zvýšené pracovné zaťaženie žien, ktoré sa starajú o deti, stravovanie rodín a zásobovanie vodou bez pomoci mužov, zamestnaných na pracovných miestach, ktoré vznikli realizáciou ťažobných projektov. Kontaminácia okolitej krajiny alebo vody im tieto povinnosti ešte viac sťažuje. Napríklad na ostrove Sachalin v meste Korsakov sa kvôli výstavbe zariadenia na tekutý zemný plyn firmou Shell zvýšila frekvencia dopravy ťažkotónažných motorových vozidiel cez mesto, čo viedlo k zničeniu mestskej vodárenskej infraštruktúry a k obavám žien o bezpečnosť ich detí a domovov.²
- Aj keď sa ženám predsa len podarí zamestnať sa na pracovných miestach vytvorených realizáciou ťažobných projektov alebo projektov ťažby ropy, v mnohých prípadoch sa stretnú s diskrimináciou na pracoviskách. Príkladmi sú dlhšia pracovná doba za nižšie platy ako v prípade mužov v podobných pracovných pozíciách a netolerantný prístup k hygienickým potrebám, tehotenstvu alebo potrebám matiek.

RODOVÉ OTÁZKY	ŤAŽBA NERASTOV	NEROVNOSŤ	ZRANITELNOSŤ
		SVET	PRÁVA ŽENY

- Netolerantný prístup k náboženským a spirituálnym väzbám domorodých žien na ich životné prostredie a krajinu, hlavne ak boli presídlené v dôsledku ťažobných činností.
- Zvýšené riziko zhoršenia ekonomickej situácie v domácnostiach, v ktorých sú jedinými živiteľkami ženy alebo v ktorých ženy opustili ich manželia, hlavne v prípadoch presídlenia.
- Zvýšený výskyt domáceho násillia voči ženám, čiastočne aj v dôsledku zníženého sociálneho a ekonomického statusu žien v miestnych komunitách.
- Zvýšené riziko a ohrozenie nákazou HIV/AIDS a inými sexuálne prenosnými chorobami, sexuálne zneužívanie a obchodovanie so ženami ako dôsledok prílevu krátkodobej mužskej pracovnej sily, ako aj nutnosti získať peniaze na obživu rodín. Navyše ľudia, ktorí prichádzajú za prácou, zároveň často nechávajú za sebou veľké rodiny bez zdroja príjmu. Takéto trendy bolo možné pozorovať pri výstavbe ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan, keď sa v Azerbajdžane pozdĺž celej trasy ropovodu zaznamenal nárast prostitúcie a obchodovania s ľuďmi.³

PRÍKLAD

odporúčania

Predpokladom primeraného riešenia nepriaznivých dôsledkov rozvoja ťažobného priemyslu je uznanie skutočnosti, že ťažobné činnosti nielenže neprinášajú automaticky prospech aj ženám, ale že práve ženy v skutočnosti znášajú hlavnú ťarchu negatívnych vplyvov. Ešte dôležitejšie je priznať ženám postavenie kľúčových účastníkov v oblasti manažmentu a rozvoja prírodných zdrojov a uznať ich ako svojprávnych ekonomických aktérov. Význam tohto prístupu sa ešte znásobuje, ak si uvedomíme, že ženy sú veľmi často jedinými živiteľkami, zodpovednými za životné podmienky a prosperitu svojich detí. Aktívna, slobodná a informovaná účasť žien na rozhodovacích procesoch týkajúcich sa projektov rozvoja ťažobného priemyslu je zásadnou podmienkou zabezpečenia dlhodobých sociálnych a ekonomických prínosov pre miestne komunity.

naše požiadavky

- Protagonisti projektov ťažobného priemyslu by mali zvažovať rodové aspekty vo všetkých štádiách projektového cyklu. Rodové analýzy a analýzy vplyvov na rodové otázky by mali byť súčasťou projektového plánovania a dizajnovania procesov. Analýzy by mali brať do úvahy praktické potreby žien, medzi ktoré patrí zabezpečovanie výživy a bezpečnosti detí a rovnoprávna účasť na kontrole a prístupe k zdrojom, ako aj k prínosom projektov ťažobného priemyslu.
- Vlády by sa mali v súlade s medzinárodnými právnymi normami viac a účinnejšie usilovať o ochranu a presadzovanie rešpektu k ľudským právam vo vzťahu k právam žien a k rodovej rovnosti.
- Medzinárodné finančné inštitúcie ako Svetová banka, Európska investičná banka a Európska banka pre obnovu a rozvoj by mali uznať svoje záväzky vyplývajúce z medzinárodného práva vo vzťahu k ľudským právam a proaktívne chrániť a podporovať práva žien v rámci svojich projektov a politík.
- Ťažobné spoločnosti a vlády by mali vytvoriť primerané interné kapacity a vyčleniť adekvátne zdroje potrebné na úspešné riešenie, implementáciu a presadzovanie rodových politík v rámci svojich aktivít. Mali by tiež zabezpečiť adekvátne poisťky a mechanizmy ich uplatňovania, ako sú rodové audity, vnútorný monitoring a systémy hodnotenia a overovania.
- Takýto prístup k rodovým politikám by mohol viesť k presadeniu rodovej rovnosti, ženských práv a väčšieho vplyvu žien.

POŽIADAVKY

zdroje informácií: EarthRights International, Mining, Gender, and the Environment in Burma - Mining:

http://www.earthrights.org/burmareports/mining_gender_and_the_environment_in_burma_8.html | Komunity a nízkokapacitné baníctvo, Zhrnutie poučení z vzdelávacej aktivity Ázia – Pacifik: Baničky v regióne Ázia - Pacifik:

http://www.casmsite.org/Documents/PSDN_Outcomes.pdf | Third World Network: Ženy v regióne Ázia – Pacifik zápasia s finančnou

krízou a globalizáciou: <http://www.twinside.org.sg/title/grapple-cn.htm> | World Rainforest Movement, India: Reakcia žien na devastujúce baníctvo: <http://www.wrm.org.uy/bulletin/80/India.html> | III. Medzinárodná konferencia Ženy a baníctvo, India, 2004:

<http://www.mmpindia.org/womenmining.htm> | Ženy a baníctvo v Keni: prípad baní Mukibira v okrese Vihiga:

<http://www.eldis.org/go/display/?id=12112&type=Document> | Bane a komunity:

<http://www.minesandcommunities.org/woman/woman.htm> | Ženy baničky v rozvojových krajinách: Ženy v jamách a iné, Ashgate, 2006: <http://astore.amazon.com/oneworld.net03-20/detail/0754646505>

ZDROJE

¹ Oxfam Austrália, Tunelová vízia. Ženy, baníctvo a komunity, 2002. <http://www.oxfam.org.au/campaigns/mining/news/index.html>

^{2,3} CEE Bankwatch Network a Gender Action, Boom Times Blues: Dopady veľkých ropných spoločností na rodové otázky v Azerbajdžane, Gruzínsku a na Sachaline, 2006.

Tento leták vychádza z finančnou podporou Európskej únie. Za jeho obsah však v plnej miere zodpovedajú európski, holandskí a francúzski Priatelia Zeme a CEE Bankwatch Network a za žiadnych okolností sa nesmie považovať a vydávať za stanovisko Európskej únie.